

VIZIJA ZA UKLJUČIVANJE OSOBA S INVALIDITETOM: PUTEVI ZA BOLJU ZAŠTITU

**SVEOBUHVAATNE INTEGRIRANE USLUGE ZA DJECU S
INVALIDITETOM U ŠKOLAMA U PORTUGALU**

Filomena Pereira, filomena.f.pereira@gmail.com

Naša vizija

- **Jedan sustav** (smjer) u kojem su škole mjesto gdje djeca uče i dobivaju sve usluge, a vodi ga Ministarstvo obrazovanja i usklađuje sve usluge s ostalim sektorima.
- Pravednost i inkluzija za progresivan i učinkovit obrazovni sustav.
- Postići pravednost i inkluziju usredotočujući se na:
  - **obrazovna postignuća,**
  - **dobrobit i angažman,**
  - **uključivanje.**

Naša posvećenost znači da sva djeca s teškoćama u razvoju:

- **Pohađaju** svoju lokalnu redovnu školu i dobrodošla su.
- U potpunosti su angažirani i **pristupaju te sudjeluju** u kurikulumu zajedno sa svojim vršnjacima.
- **Uče i dobivaju** sve usluge u školi u sigurnom okruženju koje im pruža podršku, bez vršnjačkog zlostavljanja, diskriminacije.
- **Ostvaruju** akademske i društvene rezultate uz razumne prilagodbe i podršku prilagođenu njihovim potrebama u učenju.

Zakonodavni okvir

- Zakonodavstvom o politici inkluzivnog obrazovanja definirano je da **sva djeca imaju pravo pohađati redovne škole**, bez obzira na njihove sposobnosti, a škole se moraju prilagoditi kako bi ispunile potrebe svakog učenika.
- Pristup pružanju podrške za djecu s teškoćama u razvoju temeljen je na potrebama umjesto kategorizacije prema određenom invaliditetu.
- Zakonom se promiče individualizirana podrška za sve učenike, s naglaskom na uklanjanje prepreka učenju i sudjelovanju umjesto usredotočenosti na određene pretpostavke o invaliditetu.

Međusektorski pristup

- **Međusektorski pristup** pružanju podrške u lokalnoj školi uključuje koordinaciju raznih sektora, kao što su **obrazovanje, zdravstvo, socijalnu skrb i društvene organizacije**, kako bi se ispunile različite potrebe i osiguralo da djeca dobivaju sveobuhvatne usluge koje se ne odnose samo na njihove akademske potrebe, već i na njihovo zdravlje, socijalnu i emocionalnu dobrobit.
- Ovom integriranom strategijom ne samo da se poboljšavaju obrazovni ishodi već se i promiče opće blagostanje djeteta i njegove obitelji, što potiče inkluzivnije i pravednije društvo.

Primjer: Međusektorska podrška za dijete s teškoćama u razvoju

Maria, desetogodišnja djevojčica s cerebralnom paralizom, pohađa lokalnu školu. Njezino stanje utječe na njezinu pokretnost, komunikaciju i učenje. Sastavljen je **multidisciplinarni tim**, uključujući njezinog učitelja razredne nastave, defektologa, medicinsku sestru iz lokalnog doma zdravlja, logopeda, socijalnog radnika i njezine roditelje. Tim **međusektorskim pristupom** razvija kako **individualni plan obrazovanja (IEP)** tako i **individualni zdravstveni plan (PIS)** za nju. Njezin je plan obrazovanja usmjeren na prilagodbe pri učenju, kao što su asistivna tehnologija i udžbenici, a zdravstveni se plan odnosi na njezine medicinske potrebe, uključujući redovitu fizioterapiju i uzimanje lijekova dok je u školi. Socijalni radnik brine se da obitelj dobije odgovarajuću potporu, kao što je financijska subvencija i privremena skrb radi odmora njezinih roditelja. Lokalni OCV pruža skrb nakon škole gdje Maria sudjeluje u umjetničkim i sportskim aktivnostima s vršnjacima i tako promiče socijalno uključivanje.

Primjer: Međusektorska podrška za dijete s problemima u ponašanju i komunikaciji

Lucas, trinaestogodišnji dječak, pohađa redovnu lokalnu školu. Ima poteškoća s društvenim interakcijama, senzornim osjetljivostima i prijelazima među aktivnostima. Ti izazovi utječu na njegovu mogućnost sudjelovanja na satu i socijalizacije s vršnjacima. **Uspostavljen je međusektorski plan podrške** kako bi se njegove potrebe ispunile na holistički način. Tim je osmislio **individualni plan obrazovanja** koji uključuje posebne ciljeve za ostvarenje komunikacije, socijalne vještine i akademsko učenje. **Edukacijski rehabilitator** mu pruža potporu tijekom izazovnih predmeta i pomaže pri provođenju strategija koje mu olakšavaju usredotočavanje i nošenje sa senzornim preopterećenjem. **U učionici se upotrebljavaju vizualni rasporedi i jasne strukturirane rutine.** Lucas radi s logopedom i radnim terapeutom u školi kako bi poboljšao svoje komunikacijske vještine, senzornu osjetljivost i sudjelovao u socijalnoj interakciji s vršnjacima. Psiholog savjetuje Lucasa da bi razvio strategije suočavanja za upravljanje socijalnim stresom. Psiholog također savjetuje školu o tome kako da podrži Lucasovu emocionalnu dobrobit. Socijalni radnik povezuje Lucasovu obitelj s lokalnim CSO-om koji pruža skrb nakon škole, gdje Lucas sudjeluje u umjetničkim aktivnostima kako bi poboljšao komunikaciju i socijalnu interakciju s vršnjacima, čime se promiče socijalno uključivanje. **Multidisciplinarni školski tim, zdravstveni stručnjaci, socijalne službe i Lucasova obitelj** redovito se sastaju kako bi procijenili njegov napredak. Njegov individualni plan obrazovanja i plan za terapiju prilagođavaju se na temelju povratnih informacija svih strana. Škola i Lucasovi roditelji upotrebljavaju **knjigu za komunikaciju** da bi pratili njegov svakodnevni napredak, izazove i bilo kakve nove potrebe, čime se osigurava stalna podrška u svim područjima njegova života.

Djeca s višestrukim teškoćama u razvoju

- Djeca s višestrukim teškoćama u razvoju uključena su u redovne škole, što odražava snažnu posvećenost države inkluzivnom obrazovanju. Pristup je osmišljen da bi se osiguralo sudjelovanje tih učenika u redovnom obrazovanju dok primaju intenzivnu i prilagođenu podršku kojom se ispunjavaju njihove jedinstvene potrebe.
- Za učenike s višestrukim teškoćama u razvoju škole organiziraju specijalizirane okvire podrške da bi se omogućile:
  - intenzivne, prilagođene intervencije na područjima kao što su komunikacija, mobilnost ili briga o sebi,
  - strukturirano okruženje kojim se ispunjavaju njihove medicinske potrebe dok se istovremeno promiče inkluzija.
  - Djeca mogu provoditi dio vremena u redovnim učionicama, a dio u specijaliziranim prostorima, ovisno o individualnim potrebama.

Sljepoća i slabovidnost

- Poznavanje Brailleovog pisma,
- Orijentacija i mobilnost,
- Udžbenici i ostali materijali pisani Brailleovim pismom, olakšice, svakodnevne aktivnosti i socijalne vještine,
- Asistivne tehnologije: čitači ekrana, Brailleov zaslon, računalo; grafički kalkulator, štap za slijepe i slabovidne osobe...
- Prijevoz,
- Obroci,
- Pomoć učenicima i roditeljima da dođu na redovite liječničke preglede,
- Prijelaz sa školskog na odrasli život: studij, strukovno obrazovanje i osposobljavanje...

Dvojezični kurikulum PL1 + PL2

Dostupni resursi: specijalizirani nastavnik, gluhi nastavnici, tumači portugalskog znakovnog jezika, logopedi, psiholozi.

- Portugalski znakovni jezik kao materinski jezik,
- Pisani portugalski kao strani jezik,
- Logopedija,
- Školski udžbenici i ostali školski materijali,
- Asistivne tehnologije / pomagala,
- Prijevoz,
- Obroci,
- Pomoć učenicima i roditeljima da dođu na redovite liječničke preglede.

Mreža školskih centara za resurse za asistivne tehnologije / pomagala

- Omogućuju procjenu djetetovih potreba za asistivnom tehnologijom / pomagala kako bi se smanjila ili prevladala njihova ograničenja u pristupu kurikulumu i kako bi sudjelovali u školskim aktivnostima,
- Propisuju asistivnu tehnologiju / pomagala, financira ih Ministarstvo obrazovanja i preporučaju druge besplatne resurse, programe/aplikacije,
- Omogućuju osposobljavanje za uporabu asistivne tehnologije / pomagala za nastavnike, druge stručnjake, roditelje i učenike,
- Uspostavljaju partnerstva s različitim dionicima, uglavnom sveučilištima i centrima za rehabilitaciju, kako bi razvili vještine u području pomoćnih tehnologija,
- Služe kao središte za sve ostale usluge podrške: ranu intervenciju, zdravstvo i usluge socijalne zaštite, rehabilitaciju.

Nacionalni sustav rane intervencije – Ministarstvo obrazovanja / Zdravstvo / Socijalna zaštita

0 to 6 years old

Intervencija
u ranom
djetinjstvu (PIIP)

Child Care Services

ACTION TO TAKE
Plan for Educational
Pathway

6 – 18 godina

Education
individualni plan
obrazovanja i/ili
individualni
zdravstveni plan

Obrazovanje
Individualni plan prijelaza (ITP)

ACTIONS TO TAKE
Prepare for Work
(E.g. Work Skills Training,
Transition-to-Work Services)

- Zdravstveni sustav je „pristupna točka“: za probir, detekciju i upućivanje djece koja ispunjavaju uvjete
- Lokalni tim za ranu intervenciju:
  - razvoj i provedba individualiziranog plana za podršku obitelji (PIIP) priprema se i provodi uz sudjelovanje obitelji,
  - Vođenje slučaja,
  - Utvrđivanje potreba i resursa dostupnih na tom geografskom području,
  - Suradnja s ostalim tijelima zajednice koja sudjeluju u pružanju podrške djeci i obiteljima,
  - Pružanje asistivne tehnologije / programa za augmentativnu i alternativnu komunikaciju,
  - Logopedija, fizioterapija; radna terapija, psihologija,
  - Podrška nutricionista,
  - Briga o mentalnom zdravlju,
  - Priprema za postupak prijelaza u sustav osnovnog obrazovanja.

Obvezno obrazovanje | Ministarstvo obrazovanja

- Multidisciplinarni školski tim: Ciklus APDR - procijeni, planiraj, provedi, pregledaj
- individualni plan obrazovanja i individualni plan prijelaza (naglasak na pristupu, sudjelovanju, napretku/postignuću):
  - Asistivne tehnologije / augmentativna i alternativna komunikacija,
  - Materijali na Brailleovom pismu, digitalni materijali i materijali u zvučnom obliku,
  - Vođenje slučaja,
  - Specijalizirana podrška (edukacijski rehabilitatori),
  - Osobni asistent,
  - Logopedi, fizioterapeuti; radni terapeuti; psiholog,
  - Socijalna podrška: prijevoz, udžbenici, obroci; izvannastavne aktivnosti,
  - Podrška nutricionista,
  - Briga o mentalnom zdravlju,
  - Zdravstvena skrb definirana individualnim zdravstvenim planom (IHP).

Prednosti međusektorskog pristupa

Sveobuhvatna podrška za učenike

- Djeca s teškoćama u razvoju imaju koristi od ispunjavanja svojih akademskih, socijalnih, emocionalnih i zdravstvenih potreba uporabom koordiniranog plana, čime im se povećava mogućnost uspjeha u školi i izvan nje.

Poboljšani pristup uslugama

- Uvođenjem usluga u školu, kao što su zdravstvena i socijalna skrb, učenici i obitelji mogu pristupiti pomoći koja im je potrebna u pogodnom okruženju.

Jači angažman obitelji

- Suradnja među sektorima često vodi do jačih veza između škola i obitelji jer roditelji osjećaju da primaju više podrške i osjećaju se uključenima u obrazovanje i dobrobit svog djeteta.

Bolja uporaba resursa

- Međusektorskim pristupima osigurava se **učinkovita uporaba** resursa iz različitih sektora.

Promicanje uključenosti

- Međusektorski pristup podudara se s državnim **modelom inkluzivnog obrazovanja**, čime se osigurava da svi učenici, bez obzira na njihove sposobnosti, imaju pristup obrazovanju koje ispunjava njihove jedinstvene potrebe kao i da primaju podršku u svojoj zajednici.